

DRUGO LETO SEMINARJA ZA ETNOLOŠKO PREUČEVANJE SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA

Seminarske in diplomske naloge v prvem letu seminarja za etnološko preučevanje slovenskega izseljenstva so zaorale ledino in nakazale iztočnice in cilje seminarja. Problematiko so zajele široko in splošno, s tem pa omogočile usmerjanje v specifična, ožja vsebinska vprašanja. Pokazala se je tudi večja potreba po definiranju predmeta in njegovih ciljev.

Študentje letošnjega letnika smo se odločili za ožje opredeljene pristope k snovi. Pri delu smo se naslanjali predvsem na terensko delo in obiske pri povratnikih. To metodo smo izbrali zaradi omejenih finančnih možnosti in zato, ker so bile naše naloge seminarske, torej že po zasnovi manj zahtevne od lanskim diplomskih.

Seminarske naloge so v študijskem letu 1981/82 obravnavale predvsem življenje povratnikov (povratniki iz Kanade, bovški rudarji na tujem, slovenske žene v Egiptu), način življenja slovenskih delavcev na začasnem delu (na Švedskem) in vpliv izseljevanja na družinsko življenje (delavcev, zaposlenih v Nemčiji). Samo ena naloga je nastala na podlagi literature, razultat pa je bil splošen pregled geografskih perspektiv o slovenskem zdomstvu.

Vse naloge so nastale na podlagi terenskega dela v Sloveniji, samo vprašalnica o Švedski je bila obdelana med švedskimi Slovenci. Terensko delo in končno sestavljanje gradiva v urejeno in enotno besedilo seveda nista potekala brez težav. Skoraj vsi člani seminarja smo se s to nalogo lotevali svoje prve samostojne analize in se sproti srečevali z najrazličnejšimi problemi. Zato smo z mentorico Mojco Ravnik imeli občasne konzultacije, pri katerih smo si skupno pojasnjevali pojme.

Delo seminarja pa niso bile samo naloge. Velik pomen je imel splošen pregled izseljevanja. Ta pojav smo obravnavali ne samo pri Slovencih, ampak tudi pri večini evropskih narodov, ki so bili v svoji novejši zgodovini priče ali žrtev tega pojava. Pri tem pregledu smo obravnavali prispevke domačih (B. Škerlj, J. Marentič, Z. Šifrer, A. Mrkun, B. Kuhar, S. Lipoglavšek—Rakovec, F. Šarf, M. Ravbar, M. Ravnik) in tujih avtorjev (L. Hansen, B. Ehn, M. Seller, W. Brepohl, D. Schwarz idr.). Poudarili smo tudi pomen besedil, ki z literarne plati razkrivajo in osvetljujejo problem izseljenstva. Seznanili smo se seveda tudi z delom L. Adamiča, pa tudi s knjigami, kot je npr. J. Čučka Sramota umira počasi.

Pregledovali smo revije in brošure, ki jih v tujini izdajajo naši rojaki, in prebrali prispevke v Slovenskem koledarju.

Redkokatera knjiga, razprava ali članek obravnava izseljevanje z etnološkega vidika, ker pred kratkim ni bilo organiziranega etnološkega preučevanja tega problema. Pregledi ali raziskave so navadno geografske ali zgodovinske. Približevanje k etnološkemu je bilo iz tako široko zasnovanega spektra še toliko bolj zanimivo, saj so se nam odpirali drugače zasnovani pogledi na isto snov.

V seminarju smo se srečevali tudi z ljudmi, ki se s tem problemom ukvarjajo že dlje časa ali pa so izseljenstvo sami občutili. Predavali so nam o svojih spoznanjih, tako npr. Matjaž Klemenčič, ki nam je podal strnjen kronološki pregled slovenskega izseljenstva, Danica Dolenc, kanadska rojakinja, ki v Ljubljani študira za magisterij o Franku Mlakarju. Govorila nam je o položaju in doživetjih pripadnice druge generacije, ki se je vrnila v domovino svojih staršev. Prav pri tem srečanju nam je postalo jasno, kako težko je definirati občutek narodnosti in slovenstva v pogojih, ki jih opredeljuje izselitev iz domačih krajev.

Pri srečanju „v živo“ nam je postalo jasno tudi to, da je izseljenstvo zelo kompleksen predmet študija in raziskovanja, ki zahteva teme ljito zgrajen metodološki pri stop; edino ta je lahko izhodišče za nadaljnje delo.

Zaorana je bila ledina; tudi med mladimi etnologi je bilo kljub težavam precej zanimanja in navdušenja.

Zakaj ne bi nadaljevali?

MARTINA REPINC IN ROK POGAČNIK

IZSELJENSTVO — OSEBNE IZKUŠNJE IN OPAŽANJA

Prispevek sem napisal na temeljih lastnih izkušenj in opažanj, ker sem sam sin izseljencev in sem živel v tujini. Po prvi svetovni vojni, ko je bila v domovini gospodarska kriza, so se starši izselili v Francijo (oče leta 1924, mati leta 1925). Čeprav je bil oče po poklicu kovač, je moral delati v premogovniku kot rudar. Moja opažanja so torej predvsem „rudarska“. Ker sem se rodil le nekaj let pred drugo svetovno vojno, segajo moji spomini predvsem do zadnjih let vojne, toda spominjam se tudi vkorakanja nemške armade in okupacije. V Jugoslavijo smo se vrnili leta 1946, torej leto in pol po koncu vojne. Čeprav sem v Franciji živel sorazmerno malo časa, mi je bivanje tam zapustilo močne vtise. Nenehno pa jih je obnavljalo pripovedovanje staršev in prijateljev, ki so se prav tako vrnili v domovino v prvih letih po osvoboditvi.

Živeli smo na severu Francije, v majhnem mestu ob belgijski meji, kjer je bil rudnik črnega premoga. Oče je bil rudar—kopač, mati gospodinja. Stanovali smo v rudarski koloniji (fr. coron), v tipskem stanovanju: v pritličju sta bili velika kuhinja in shramba, v prvem nadstropju pa splanici; na vrtu pred hišo smo imeli poletno kuhinjo, poleg nje pa barako, ki je rabila za odlaganje in shranjevanje orodja ali kot kurnik za kokoši in zajce; čisto na koncu je bilo stranišče brez tekoče vode.

Taka so bila stanovanja rudarjev—delavcev, delovodje („štajgerji“) so stanovali v nekoliko večjih hišah—paviljonih—s po dveh stanovanjema, med tem ko so imeli inženirji in uradniki z uprave svoje vile. V kolonijah so živeli predvsem tujci—izseljenci: Poljaki, Portugalci, Alžirci, precej manj je bilo Francozov. V naši koloniji je bilo 19 stanovanj in samo v štirih so prebivale francoske družine. Življenje vseh družin je teklo enako: možje so hodili na delo v rudnik, ženske so skrbele za hišo, otroci so hodili v šolo, kjer so ostajali ves dan. Ob nedeljah in praznikih smo šli včasih peš ali s tramvajem na sprehod v okolico, spominjam pa se tudi obiskov pri teti (materini sestri, tudi izseljenki), ki je živila v kraju, oddaljenem od našega približno 40 kilometrov. Vendar so bili taki obiski precej redki. Pač pa se ne spominjam, da bi rudarji kdaj peljali svoje družine na počitnice. V prostih dneh so menjali tapete v stanovanju, pogosto pa so delali v rudniku tudi med dopustom in tako zaslužili dvojno plačo. Možje so sorazmerno dobro zaslužili, ker so delali v najbolj nevarnih in izpostavljenih delih rudnika, kjer so bili zaposleni zlasti tuji delavci. Domačini—Francozi—so v rudniku opravljali lažja, zdravju manj škodljiva dela, ali pa so imeli druge poklice (peki, mesarji, trgovci ali delavci v tovarni).

V našem rudarskem kraju so bili izseljenci v večini. Najštevilnejši so bili Poljaki, med njimi je bilo celo nekaj trgovcev in gostilničarjev. Vezi, ki so jih stkali skupno delo v rudniku, podobna stanovanja, enak ritem življenja in dela, strah pred rudniškimi nesrečami itd. so združevale to pisano etično skupnost. Kljub vsemu je bilo nekaj razlik, ki so bile značilne samo za posamezne etnične